

Politechnika Świętokrzyska

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I MODELOWANIA KOMPUTEROWEGO

Kierunek: Inżynieria danych

Kazimierz Prószyński - Kolumb kinematografii

Sara Białkowska, Julia Binkiewicz, Maja Guzy

Opiekun pracy:

dr. hab. Marzena Nowakowska

Kielce 2025

Cel i zakres pracy

Celem prezentacji jest przybliżenie sylwetki Kazimierza Prószyńskiego (1875–1945), znakomitego wynalazcy i inżyniera, który już w młodym wieku zrewolucjonizował rozwój kinematografii na światowym poziomie, wyprzedzając nawet znanych braci Lumière.

„Byłem, wraz z bratem, twórcą filmu francuskiego, ale istniał również pewien Polak, niejaki Kazimierz Prószyński, który nas znacznie wyprzedził.”

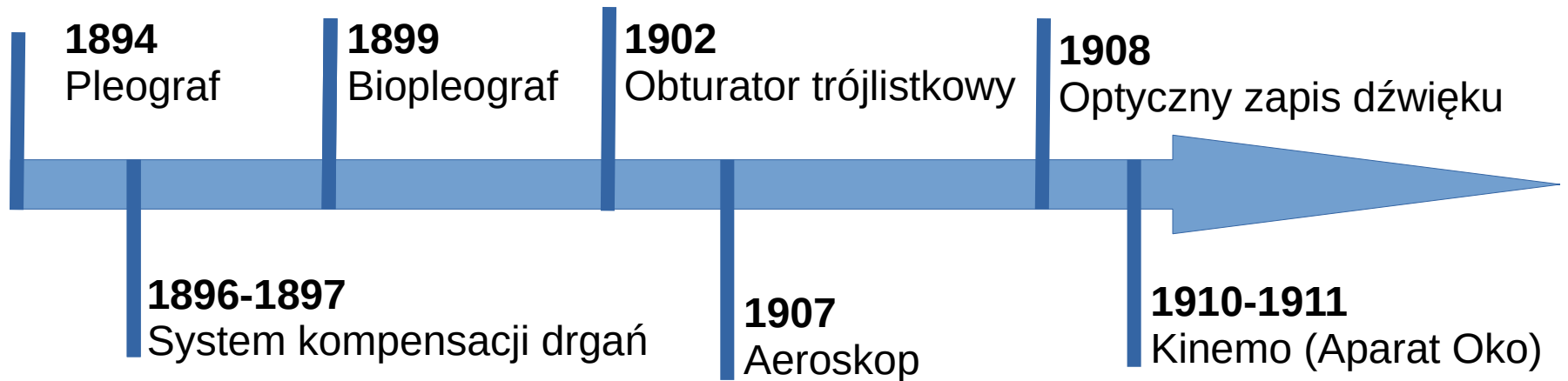
- August Lumière

Źródło: <https://culture.pl/pl/artykul/kazimierz-proszynski-edison-x-muzy>

Najważniejsze wydarzenia z życia

1875	(4 kwietnia) Narodziny w Warszawie
1893-1894	Studia na Politechnice w Liège w Belgii
1894	Konstrukcja pleografu
1901-1903	Działalność Towarzystwa Udziałowego "Pleograf"
1906-1908	Powrót do Belgii, ukończenie studiów
1908	Wyjazd do Paryża
1907-1910	Opracowanie aeroskopu
1911	Wyjazd do Wielkiej Brytanii, nakręcenie reportażu z koronacji króla Jerzego V, produkcja aeroskopu w Wielkiej Brytanii
1915	Założone firmy produkujące kamery i projektory w Stanach Zjednoczonych
1918	Współtworzenie Towarzystwa Techników i Handlowców Polaków w Ameryce oraz Towarzystwa Zapoczątkowania Polskiej Żeglugi Morskiej w Nowym Jorku
1919	Powrót do Polski
1922-1925	Działalność Spółki Akcyjnej "Oko" Centralna Europejska Wytwórnia Kinematografu Amatorskiego, inż. Prószyńskiego
1935	Doprowadzenie do zatwierdzenia "Oka" jako pomocy szkolnej przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
1944	(25 sierpnia) Aresztowanie przez Gestapo w Warszawie podczas Powstania Warszawskiego
1945	(13 marca) Śmierć w niemieckim obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen

Najważniejsze wynalazki

Źródło: opracowanie własne

Wykształcenie

Młody Kazimierz Prószyński wykazywał duże zainteresowanie naukami ścisłymi i mechaniką. Po ukończeniu szkoły średniej rozpoczął więc studia na Politechnice w Liège (Belgia). Przerwał je w 1893 roku, kiedy zainteresował się kinematografią. Ostatecznie, w 1906 roku, powrócił do Belgii i ukończył studia jako inżynier mechanik. Podczas studiów w Liège Prószyński miał styczność z pierwszymi próbami przedkinematograficznymi. Uczestniczył w pokazach w zakładach fotograficznych, gdzie przedstawiano kolejne wynalazki i rozwiązania technologiczne: szybkowidz Anschutza, bioskop Maksa i Emila Składanowskich, czy chronofotograf Mareya.

Zródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Uniwersytet_w_Li%C3%A8ge

Rodzina

Ojciec Kazimierza, Konrad Prószyński (ps. Kazimierz Promyk), był twórcą pierwszej w Królestwie Polskim księgarni wysyłkowej i autorem pierwszego popularnego elementarza do nauki czytania „Obrazkowa nauka czytania i pisanie”, zwanego też „elementarzem Promyka”. Prowadził też przez 28 lat „Gazetę Świąteczną”. Był fotografem amatorem.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Konrad_Pr%C3%B3szy%C5%84ski

Rodzina

Źródło: https://www.konradproszynski.pl/fotografie_dzieci_promyka_utf8.asp

Rodzina

Dziadek, Stanisław Antoni Prószyński, mieszkał w Mińsku, gdzie od 1839 roku prowadził zakład fotograficzny, a więc niemal natychmiast po wynalezieniu fotografii. Dziadek działał aktywnie w polskiej konspiracji. W jego mieszkaniu odbywały się spotkania i narady, nocowali tajni kurierzy.

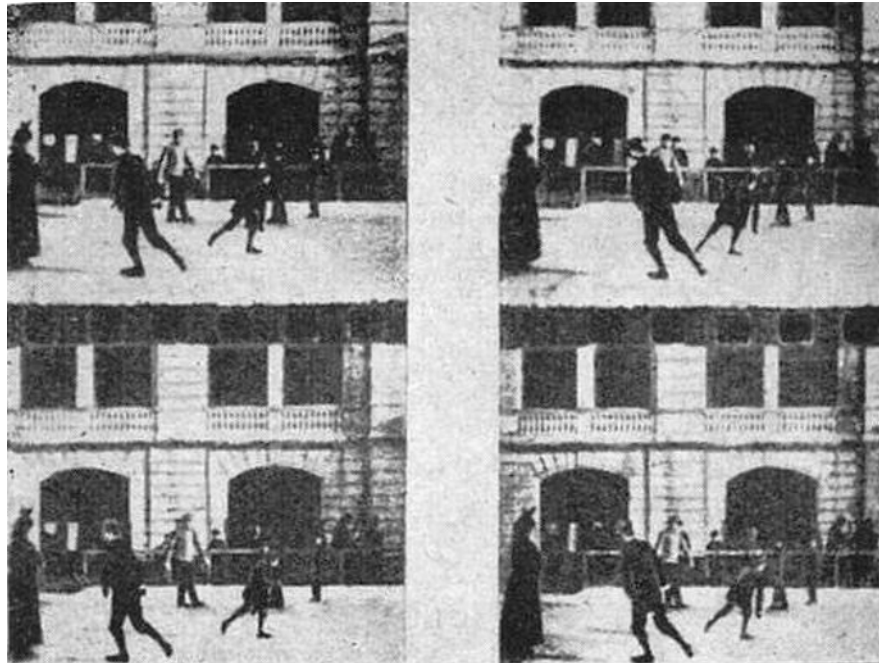
Za swą działalność był dwukrotnie aresztowany. W 1856 roku został zesłany do Tomsku w zachodniej Syberii. Także tam założył zakład fotograficzny, z którego utrzymywał siebie i rodzinę.

Źródło: <https://genealogia.okiem.pl/powstaniec-styczniowy/60250/stanislaw-antoni-proszynski>

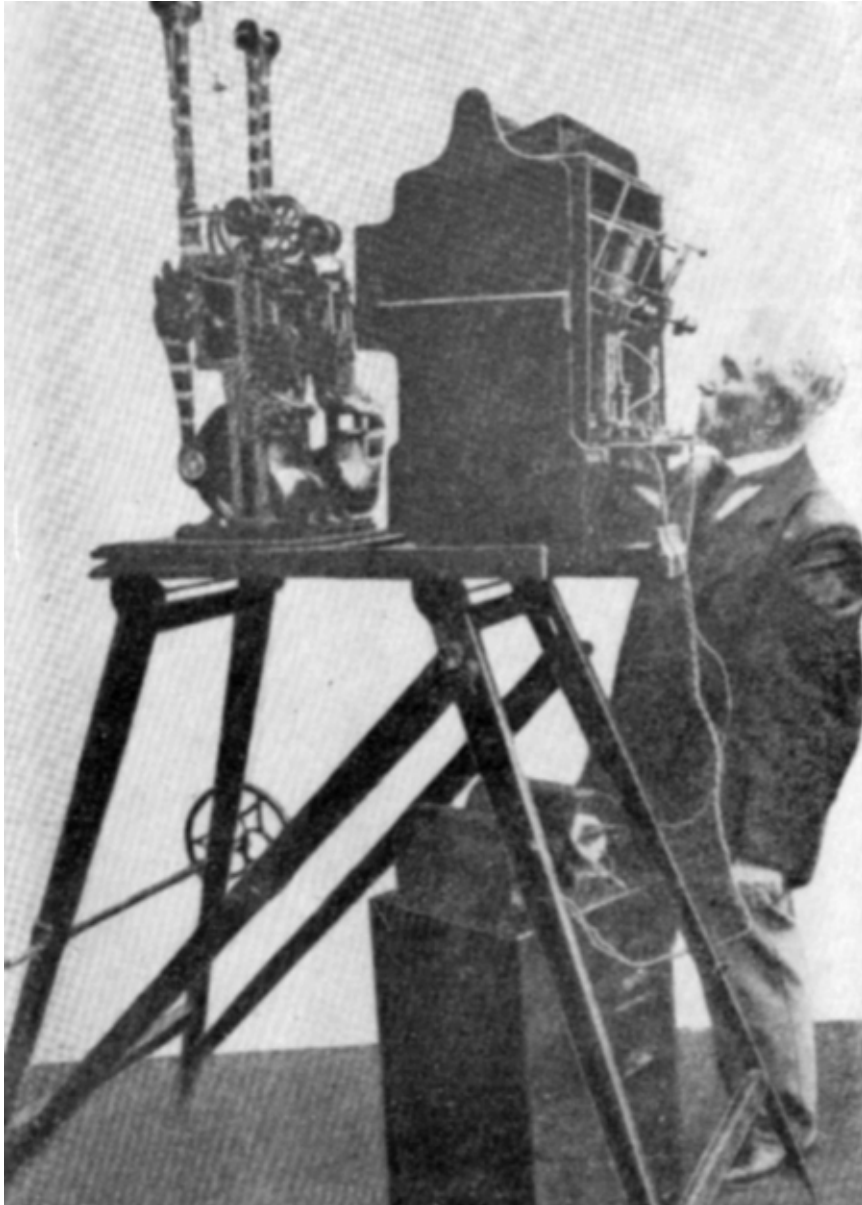
Pleograf

Pierwszy, funkcjonalny model pleografu został skonstruowany przez Prószyńskiego w 1894 roku w Warszawie, gdy był jeszcze uczniem IV Gimnazjum Filologicznego. Urządzenie służyło zarówno do rejestracji, jak i projekcji ruchomych obrazów na perforowanej taśmie celuloidowej. Jego mechanizm wykorzystywał nietypowy, ale bardzo efektywny system "migawki nożycowej" i precyzyjny przesuw taśmy, zapewniając stabilność obrazu. Co istotne, pierwsze publiczne pokazy filmów nakręconych pleografem – przedstawiające sceny z życia Warszawy, jak Ślizgawka w Łazienkach – odbyły się w 1895 roku, a więc w tym samym, historycznym roku co pokaz braci Lumière w Paryżu.

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Pleograf_\(technika\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Pleograf_(technika))

Biopleograf

Biopleograf był udoskonaloną wersją pierwszego pleografu, nad którą Kazimierz Prószyński pracował w Warszawie w latach 20. XX wieku. To uniwersalne urządzenie, opatentowane we Francji w 1926 roku, łączyło w jednej obudowie funkcje kamery, kopiarki i projektora filmowego.

Mimo technicznej innowacyjności, biopleograf nie odniósł komercyjnego sukcesu, przegrywając z tańszym, masowym sprzętem zagranicznych firm, co stało się przykładem wyzwań, przed którymi stali polscy wynalazcy okresu międzywojennego.

Aeroskop

Rewolucyjna, ręczna kamera automatyczna została skonstruowana przez Prószyńskiego około 1909 roku, gdy wynalazca przebywał za granicą, głównie we Francji i Wielkiej Brytanii. Kluczową innowacją był napęd sprężonym powietrzem (z małej butli przymocowanej do kamery), który eliminował konieczność kręcenia korbą. Dzięki temu aeroskop ważył zaledwie 4-5 kilogramów. Prawa do komercyjnej eksploatacji wykupiła od niego wytwórnia braci Lumière w Lyonie.

Kamera była następnie produkowana i używana między innymi przez brytyjską firmę Newman & Sinclair Ltd. w Londynie. To właśnie aeroskopem w 1911 roku operatorzy filmowali koronację króla Jerzego V w Londynie oraz wykonywali pionierskie ujęcia z pokładu sterowca.

Aparat Oko

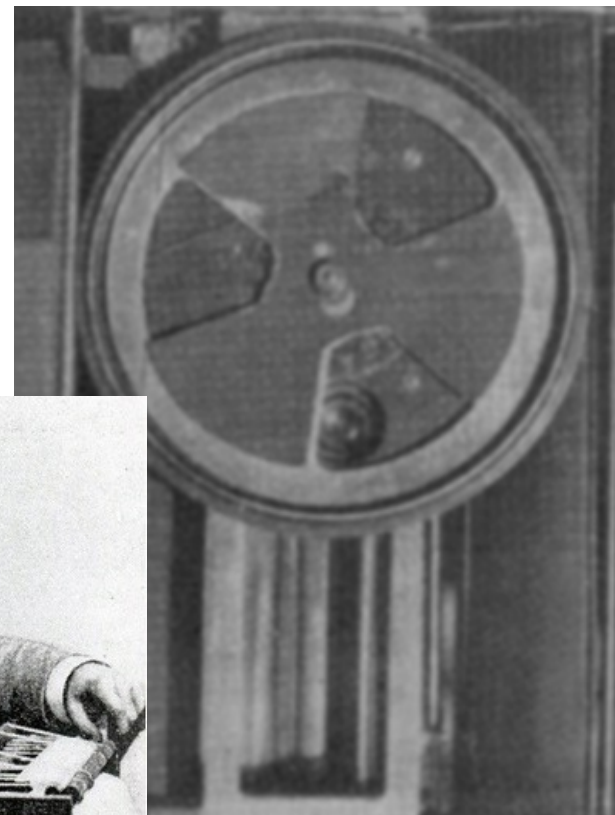
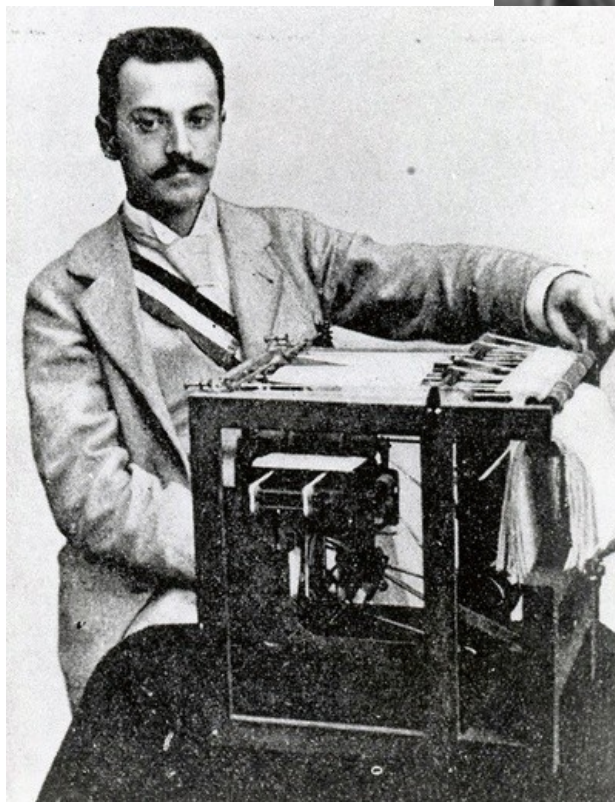

Był to przełomowy, lekki i prosty w obsłudze aparat małoobrazkowy na błony 35 mm, przeznaczony dla fotografów amatorów. Prószyński opracował go w latach 20. XX wieku. Aparat "Oko" wyróżniał się nowoczesną konstrukcją. Jego korpus był wykonany z lekkiego duraluminium, a obiektyw się wysuwał. Posiadał również celownik zbliżony do późniejszych lustrzanek. Miał kilka wersji, w tym popularny model "Oko-Express".

Był tani, poręczny i cieszył się w Polsce ogromną popularnością, popularyzując fotografię wśród szerokiego grona osób.

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=76jV9MZalnY>

Wpływ Prószyńskiego

Wnioski

Zazwyczaj słyszy się o braciach Lumière i ich kinematografii, podczas gdy przedstawiony dziś polski wynalazca pozostaje niemal zapomniany. Większość uważa, że Auguste i Louis Lumière zapoczątkowali kinematografię na świecie, tymczasem zrobił to wcześniej Prószyński. Dlaczego zatem francuzcy wynalazcy zyskali taką popularność, a Kazimierz został w cieniu? Powodów jest kilka:

- Zaawansowana technologia wymagająca wysokich umiejętności od obsługującego;
- Młody wiek Prószyńskiego w chwili wynalezienia biopleografu (19 lat);
- Niewystarczające fundusze na produkcję i promocję;
- Skomplikowana ówczesnie sytuacja historyczno-polityczna na świecie;
- Silnie ideowe podejście Prószyńskiego w kwestii produkcji i dystrybucji swoich wynalazków.

Bibliografia

- <https://www.national-geographic.pl/historia/kazimierz-proszynski-to-zapomniany-pionier-swiatowej-kinematografii-czego-dokonal/>
- <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/kazimierz-proszynski-i-jego-pleograf-pierwsza-kamera-filmowa/>
- <https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/90212,Kazimierz-Proszynski-1875-1945-zapomniany-pionier-ruchomego-obrazu.html>
- <https://dzieje.pl/wiadomosci/kazimierz-proszynski-wyprzedzil-braci-lumiere-lista-jego-wynalazkow-jest-dluga>
- <https://polskieradio24.pl/artukul/2916952,kazimierz-proszynski-pierwszy-czlowiek-w-kinematografii>
- https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,osoby,1153,osoba_kazimierz_proszynski.html
- <https://iskryniepodleglej.pl/app/uploads/2024/03/Za%C5%82%C4%85cznik-biografia-Kazimierza-Pr%C3%B3szy%C5%84skiego.pdf>
- Jewsiewicki W., Kazimierz Prószyński, Warszawa 1974
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Proszynski-Kazimierz;3963025.html>
- <https://experyment.gdynia.pl/dzialania-on-line/artykuly-popularnonaukowe/odkrycinanowo/kazimierz-proszynski-polak-nazywany-kolumbem-kinematografii/>
- <https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/158948,Giganci-nauki-infografiki-historyczne-Kazimierz-Proszynski.html>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7pasCDsboQk>
- <https://www.konradproszynski.pl/default.asp>
- <https://genealogia.okiem.pl/powstaniec-styczniowy/60250/stanislaw-antoni-proszynski>
- <https://www.youtube.com/watch?v=76jV9MZalnY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=i8SoUPxIkZ8>

Politechnika Świętokrzyska

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I MODELOWANIA KOMPUTEROWEGO

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ